

Композитор као хомо политикус

Наслов књиге Дејана Деспића - **Хомо политикус** - не оставља никакву дилему какав нас садржај чека на њеним станицама: она је испуњена искључиво коментарима политичких збивања, и то у једном од најконтроверзнијих периода у историји нашег народа. Овако недвосмислен наслов ове књиге посебно драматичним чини чињеница да је ту политичку књигу написао један аполитичан човек, композитор који, како сам каже, није написао ниједну масовну песму, који не престаје да наглашава да никад није био члан ниједне политичке странке, и који је, како такође наглашава, не само човек "без икакве политичке прошлости", него и без икакве политичке будућности. Што ће рећи: без икаквих политичких амбиција.

Логично је упитати се зашто човек који толико истиче своју аполитичност наступа као **хомо политикус**. "Разлог је у томе", каже Деспић, "што су политичка питања постала више егзистенцијална"; разлог је у томе, наставља он, "што су и земља и народ погубном политиком мудрог руководства доведени у један од најтежих положаја откад постоје: осуђени, проказани, изопштени, препуштени беди и назауостављивом пропадању. У таквим приликама - упозорава Деспић - "нико не може", па наглашава: нико "не сме да остане само посматрач", и закључује "да је дужност пре свега интелектуалаца да се определе и огласе. Ја, ето, чиним само то".

Деспићева књига има три дела: "Дуго путовање у пропаст", "Ратни дневник (бомбардовање НАТО-а 1999), чему на крају додаје

"Још неке политичке интонације и реакције". Нашу пажњу привлачи и поднаслов ове књиге: "Записи за незаборав, 1986-2000". Овај поднаслов неизбежно изазива асоцијацију на рад Душана Оташевића, "Амнезијатор". "Амнезијатор" је, како каже сам Оташевић, машина која "побољшава вашу склоност ка заборављању", која "помаже да заборавите људе и догађаје", и која "отклања везу између узрока и последица". Пишући о изложби на којој је Оташевић изложио и овај рад, рекао сам да "не могу да се уздржим а да не кажем да, кад погледамо око себе, на наше данашње друштво, можемо да закључимо да је овај Оташевићев 'Амнезијатор' машина коју наш народ најчешће и најрадије употребљава, упркос томе што је најскупље плаћа." Та наша спремност да ову машину држимо стално укљученом, и да све што се догађа заборављамо брзо, темељно и дефинитивно, ове Деспићеве „записе за незаборав“ чини посебно вредним и актуелним.

Деспић нас својом књигом обавезује да памтимо ратове у којима се током 90тих распадала југославија, и НАТО бомбардовање, које је омогућило и убрзало отцепљење Косова. Али чини и много више од тога: подсећа нас и на опсаду Сарајева и бомбардовање Дубровника, и на разарање Вуковара. Кривце за изгон Срба из Хрватске он не види само у командантима „Бљеска“ и „Олује“, него их налази и на Дедињу.

У полемици са суграђанином „који се једног јутра пробудио као Србин и радикал“, и који се побунио што су се на програму Републичког такмичења ученика музичких школа нашле и неке хрватске песме – „Јер, забога, ми смо са Хрватима у рату!“ – Деспић ту врсту патриотизма види као пут ка етнички чистим концертима, етнички чистој књижевности, етнички чистој филозофији, етнички чистој историји, етнички чистој истини, и тако даље, до у бескрај. Оно

се супротставља ксенофобији и шовинистичкој заслепљености , и упозорава да један народ не треба изједначавати са „суманутом политиком његових вођа“. Поготову ако има обиље аргумената на основу којих те вође оцењује не само као сумануте, него и као некомпетентне, недоучене, неуке и полуписмене.

Деспић до оваквих оцена долази гледајући сва она „догађања народа“, оне гротескне протестне митинге на нашим трговима, слушајући примитивни језик ратне пропаганде, пратећи ону „одбрану мостова“ која траје десетак минута, колико је камерама потребно да одзуче у сликању застава, парола и активиста, и слушајући политичаре који капитулацију потписану у Куманову представљају као победу. А када, неизбежно, пише и о одливу мозгова, не могу а да се не сетим да је тадашњи Милошевићев портпарол, на питање како коментарише то што је Србију током 90тих напустило преко 150.000 младих, високо образованих људи, те људе хладно отписао рекавши: „Најбољи су остали!“

Током ових незаборавних демонстрација у јесен и зиму 1996/97, када смо више времена проводили на улицама него код куће, Деспић ће, на Платоу испред Филозофског факултета, и онима који су отишли, и онима који су остали, упутити другачију поруку: „Ваша најважнија школа ... учи се сада и овде. Ваши најважнији испити – из савести и морала, храбрости и слободног духа – полагају се ту где сте!“

Деспићева књига је аутентично сведочанство о оном што се догађало у последњој деценији двадесетог века. Али је она и много више од тога: док је читамо, она нам помаже не само да се сећамо тих догађаја, и да видимо њихове праве актере, узроке и последице, него и да правимо нека поређења, да видимо колико смо, или колико нисмо,

одмакли од онога што нам се тада догађало. Задржао бих се на само два карактеристична примера.

Деспић нас у својој књизи подсећа како су на двадесети дан бомбардовања, радикали – Шешел, Николић и Вучић – пред Скупштином прослављали одлуку о приступању земље савезу са Русијом и Белорусијом, на шта ни Русија ни Белорусија нису дале одговор који се очекивао. А много година касније, после демократских промена 5. октобра, човека који је изјавио да не би имао ништа против да Србија буде руска губернија – и који је тако показао шта зна, то јест шта не зна, о суверенитету државе – грађани Србије су изабрали за председника Републике. (Који је и после истека мандата остао да живи у председничкој резиденцији).

Међутим, ово још није поента.

Деспић пише како је у мају 1999, због једне изјаве против профитера ЈУЛ-а и СПС-а, Вук Драшковић смењен са положаја потпредседника Савезне владе, и како је тадашњи министар информација, радикал Александар Вучић, забранио свим медијима да преносе његове изјаве.

У међувремену је радикал Вучић постао напредњак, постао премијер, а потом се крунисао и за председника Републике. Радикалски циљ, да се западна граница Србије помери на линију Карлобаг – Огулин – Карловац – Вировитица, заборавио је као да га никад није ни било, и као главни циљ своје политике прокламовао је улазак Србије у Европску унију. Међутим, један од његових кључних министара, министар одбране, у једном од својих бројних непромишљених наступа, изјавио је да би та политика могла и да се промени, да се одустане од уласка у Европску унију, и – што би овај министар

вероватно једва дочекао – да се Србија окрене на другу страну, и уђе у Евроазијску федерацију. Макар и у статусу губерније.

Вучић је енергично демантовао свог министра, наглашавајући да главни циљ његове политике остаје одлазак у Европску унију. Али – и поента тек следи – тог брзоплетог министра није ни сменио, као што је у своје време смењен Вук Драшковић, нити је медијима забранио да преносе његове изјаве, као што је у своје време забранио да се преносе изјаве Вука Драшковића. Да ли то значи да је Вучићу, у политичким играма које игра, таква изјава била потребна ? И да му је такав министар потребан ? Осим тога, не заборавимо да у влади Ане Брнабић, коју је саставио Вучић, ово није једини министар који прижељкује да се пут у Европску унију заврши у Русији. И да ово није једини министар у чија задужења спада и неговање лоших односа са суседима. У духу деведесетих.

Деспићева књига, како рекосмо, обрађује догађаје закључно са две хиљадитом годином. Али се том границом не исцрпљују ни њен садржај, ни њена актуелност. Читајући је, ми не можемо да кажемо, као Црњански: „Све то није важно, јер је прошло“. Ако је прошло, какве је последице оставило ? Ако није прошло, ако се само премаскирало, дужни смо да га идентификујемо и препознамо. Књига Дејана Деспића, трезвена, непоткупљива, иако је завршена пре скоро две деценије, може и данас да нам послужи као поуздан идентификатор. Али и као пример грађанске одговорности.

Јун 2018.

Љубомир Симовић